די ארץ־ישראל־קאנפערענץ פון דער אגודת ישראל.

פראנקפורט (א. י. פ. ב.) די פארמיטאָג־זיצונג. ביי אַ גרויסע צאָל דעלעגאַטען פון די אגודיסטישע ארץ ישראל צענטראַלעס אין פוילען, ליטא, דייטשלאַנד, רומעניען און שווייץ איז אונטערן פאָרזיץ פון ד"ר אָפּענהיימער, י. האַלענדער און סענאַטאָר משה דייטשער געעפענט געוואָרען די ערשטע ארץ ישראל קאָנפערענץ פון דער אגודת ישראל. אין נאָמען פון'ם אַלוועלטליכען ועד הפועל האָט ר' יעקב ראָזענהיים באַגריסט די אַנטיילנעמער פון דער קאָנפערענץ.

דעם טעטיגקייטס־בעריכט האָט אָבגעגעבען ד"ר שלמה עהרמאַן. צווישען אַנדערן האָט ער מיטגעטיילט אַז די ארץ ישראל צענטראַלע האָט געשלאָסען אַ קניה פון 17,000 דונאַם אין עמק יזרעאל.

הרב טובי' האָראָוויץ האָט אָבגעגעבען אַ בעריכט איבער די ארץ ישראל באַוועגונג צווישען די אָרטאָדאָקסיע אין פוילען. הרב קעלמאַנאָוויץ בעריכטעט איבער די ארץ ישראל באַוועגונג אין סאָוועט־רוסלאַנד און אין פויליש־ליטא, ה' א. שטראה איבער די א"י אַרבייטען. און ה' יאַסאָלאָוויץ איבער די ארץ ישראל באַוועגונג אין ליטא און אין מעמעלער קאַנט.

די נאָכמיטאָגס־זיצונג. אין נאָמען פון א"י'דיגער אַגודת־ישראל באַגריסט די קאָנפערענץ הרב יונתן האָראָוויץ. הרב לעווענשטיין — ציריך באַריכטעט איבער די א"י טעטיגקייט מצד דער שווייצאַרישער אַגודה.

ה' י. האַלענדער נעמט דאָס וואָרט צום רעפעראַט איבער'ן אויפבוי־פּראָגראַם. ער רעדט בּרייט אַרום די אופנים אויף וועלכע מען קען ווי אַמלייכסטען און אַמשנעלסטען קומען צום הייליגען ציעל, צום אויפבוי פון ארץ ישראל ברוח התורה. דער עיקר זאָגט ער זיך אַרויס פאַר פּריוואַט־איניציאַטיווע און אויך די אַרבייטען פון דער ארץ ישראל צענטראַלע זאָלען געפיהרט ווערען אויף ריין ווירטשאַפטליכע יסודות.

דער גאַסט דאַוויס טריטש רעדט איבערן בוי פון די היים־שטעטען און זאָגט זיך אַרויס פאַר אַ סיסטעמאַטישע און פּלאַנמעסיגע אַרבייט. ד"ר ר. ווייס אויך אַלס גאַסט, האַלט אַ רעפעראַט איבער „ליקווידאַציע, קאָלאָניזאַציע און קאָנסום־סיסטעם". דער רעדנער שטעלט זיך אויספיהרליך אָב אויף די גרינדונג פון אַ קאָלאָניזאַציע־געזעלשאַפט פאַר'ן אָרטאָדאָקסישען יודענטום און שלאָגט פאָר צו גרינדען אַן אָרטאָדאָקסישען קאָנסום־פעראיין.

אין די גענעראַל־דעבאַטע האָבען זיך בעטייליגט: ה"ה רינסקי—בענדין, מאָריץ—האַמבורג, ד"ר דזחאַלאָווסקי—לייפּציג, הרב משה בלוי—שאָץ, יעקב ראָזענהיים—פראַנקפורט, ד"ר אָפּענהיימער.

דער צווייטער קאָנפערענץ־טאָג.

די פאַרמיטאָג־זיצונג. די גענעראַל דעבאַטע ווערט פאָרטגעזעצט. ד"ר עהרמאַן ענטפערט אויף פערשיעדענע אָנפראַגען. די א"י צענטראַלע ווייסט גאַנץ גוט פון דער גרויסער נויט וואָס הערשט אין מזרח, זי קען זיך אָבער נישט לאָזען פיהרען אין איהר אַרבייט פון דער נויט, וועלכע מען קען נישט העלפען. דער וועג ווייזער פאַר די אַרבייט פון דער ארץ ישראל צענטראַלע איז נור די הייליגע פליכט צו בעזעצען און צו ענטוויקלען אונזער הייליג לאַנד עפ"י התורה והמסורה. ד"ר פויכטוואַנגער רעפערירט איבער הכשרת העולים און שטעלט דאַצו עטליכע פאָרשלאַגען. וועגען הכשרת העולים רעפערירט אויך הרב יונתן האָראָוויץ און צום שלוס בעטאָנט ער, אַז ביי יעדער אַרבייט אין א"י זאָל מען ערשטינס זיך באַניצען מיט די פון לאַנג איינגעזעסענע א"י'דיגער בעפעלקערונג.

ה' שטראָה—וויען רעדט איבער די שאַפונג פון לשכות העליות אין אַלע דורכפאָהר צענטערן, ווי אין וויען, קאָנסטאַנציע, אַלעקסאַנדריען א. א., ווייטער בעאַנטראַגט דער רעדנער צו פערגרעסערען די לשכה העליה אין ירושלים און נייע אויפצושטעלען אין יפו, חיפה א. א. וו. אין נאָמען פון דער וויענער א"י צענטראַלע [illegible] ער איבער די שטרענגע הזהרה געגען די ווילדע א"י וואַנדערונג אָן די געהעריגע מיטלען און דאָקומענטען. עס איז אונמעגליך, אַז וויען זאָל נאָכאַמאָל דורכמאַכען אַזאַ עמיגראַציע שטראָם ווי אין פאָריגען פרילינג. ער וויל דעריבער בענוצען די טריבונע פון דער קאָנפערענץ, כדי דערויף* אויפמערקזאַם צו מאַכען די מאַסגעבענדע אגודה פאַקטאָרען.

אויף די פאָרשלאַגען פון הרב יונתן האָראָוויץ און ה' שטראָה האָט די קאָנפערענץ איינשטימיג בעשלאָסען, זיך צו ווענדען צו דער פּאָליטישער לייטונג פון דער אַגודת ישראל, אַז זי זאָל אָננעהמען די געהעריגע שריט בנוגע די וויזעס קיין א"י, כדי אונזערע עולים זאָלען נישט דאַרפען אָנקומען צו די ציוניסטען, וואו זיי ווערען בעהאַנדעלט אויף אַ אונערהערטען אופן.

הרב ט. האָראָוויץ גיט אָב אַ בעריכט פון דער מזרח־גאַליציישע לאַנדעס־קאָנפערענץ פון דער אַגודת ישראל, אויף וועלכע עס איז בעשלאָסען געוואָרען אָנצוהויבען אַ גרויסע אַקציע פאַר ארץ ישראל.

איינשטימיג איז בעשלאָסען געוואָרען צו שיקען אַ ווירטשאַפטס־דעלעגאַציע קיין ארץ ישראל אונטער די פיהרונג פון יהודה האָלענדער, אין דער דעלעגאַציע שליסען זיך אָן נוספים — האַלבערשטאַדט העלער — נירענבערג און דריי חברים פון דער פוילישער לאַנדעס־אָרגאַניזאַציע. אַלס פאַכמאַן בעגלייט די דעלעגאַציע דער אגראָנאָם דאַוויס טריטש.

ד"ר אָפּענהיימער רעדט איבער די אויפטראַגע, וועלכע מען זאָל מיטגעבען דער איבענדערמאַנטער דעלעגאַציע אין נאָך לענגערע בעראַטונגען ווערט בעשלאָסען אָבצוצייכענען פאַר די דעלעגאַציע די פאָלגענדע אויפגאַבען:

1) אויבבויען דאָס אַגודה־ביוראָ אין ירושלים און שאַפען א לשכת העליה אין יפו.

2) איינריכטען אַן עמיגראַציע־אַמט.

3) פאָרברייטען די פּאַרצילירונג פונם געקויפטען באָדען.

4) פעסטשטעלען די בעדינגונגען אויף וועלכע מען קאָן בעקומען אַ טייל סערטיפיקאַטען פאַר אָרטאָדאָקסישע עולים.

5) לעגאַליזירען די היימען געזעלשאַפט.

6) צו שאַפען אַן אינפאָרמאַציע דינסט פאַר ווירטשאַפטליכע צוועקען.

7) איבערפּריבען אַלע פּראָיעקטען פון דער ארץ ישראל צענטראַלע.

די „תרומת־חבר"־אַקציע אויף תרפ"ה.

(קאָמוניקאַט פון דער אגודה־צענטראַל ביורא).

חמשה עשר בשבט האָט זיך אָנגעהויבען די תרומת־חבר אַקציע פון תרפ"ה. דאָס צ. ב. האָט שוין אַרויסגעשיקט אַ געהעריגען צירקוליאַר מיט תרומת־חבר ביכלעך צו אַלע אגודות. די קופּאָנעס זעבען אַרויסגעגעבען פון די אַלוועלטליכע אַגודה־ביוראָ אין וויען. דער פּרייז פון א תרומת חבר פון הייגטיגען יאָהר איז 2 גאָלד פראַנק (ביי אונז 2 זלאָט.) פון וועלכע איינער איז פאַר די וועלט'ס אַגודה און איינער פאַר די לאַנדעס־אַגודה.

די אגודות וואָס האָבען נאָך נישט די תרומת־חבר ביכלעך ערהאַלטען, דאַרפען באַלד דערפאַר מעלדען אין צ. ב. פון דער אַגודה.

— אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַקציע לטובת דעם קרן התחדרות, ווערט אונטערגעהאַנדעלט מיט די אַרבייטער פון די צייטונג „דער יוד" וועגען די פערגיטיגונג'ס, הביעות טראָץ דעם וואָס זיי שטעלען ביז יעצט זעהר גרויסע פאָדערונגען און בעשווערען דעם גאַנג פון די אונטערהאַנדלונגען איז אָבער צו האָפען, אַז עס וועט אין קירצען קומען צו אַ פערשטענדיגונג בנוגע אַלע סכסוכים פון די צייטונג „דער יוד"

— עס האָט אָנגעהויבען צו ערשיינען אין וואַרשא אַ נייע אָרטאָדאָקסישע וואָכען־צייטונג א. נ. „וואָכענבלאַט יוד" וועלכע ווערט אַרויסגעגעבען דורך ר' משולם קאַמינער אויף קאָאָפּעראַטיווע יסודות און פּריוואַטע פעראַנטוואָרטליכקייט.

— עס ווערט געפּלאַנט אַז דער העברעאישער צענטראַל אָרגאַן פון דער אַלוועלטליכער „אַגודת ישראל"— „הדרך" זאָל אָנהויבען צו ערשיינען אַלס וואָכענטליכע צייטונג אין וואַרשא.

פון מיין ביכער שאַנק.

„בית יעקב" ארטאָדאקסישער פאַמיליען־זשורנאַל פאַר יהדות, ליטעראַטור און חנוך הבנות פראַגען. ערשיינט איינמאָל אין חודש, רעדאַגירט דורך. אליעזר גרשון פרידענזאָן. לאָדז שבט תרפ"ה.

ס'ליגען פאַר מיינע אויגען 17 חדשים „בית־יעקב'ס. איבערלעזענדיג זיי, זעהט מען וויפיעל מיה און אַרבייט ס'איז אַוועק געלעגט געוואָרען אין זיין גאַנצע ענטוויקלונגס־עפּאָכע ביז'ן הייגטיגען טאָג. און מיר קומען צו דער איבערצייגונג אַז דער „בית יעקב" איז דער איינאונאיינציגער יודישער זשורנאַל וועלכער פערדינט די בכורה אינ'ם רעליגיעזען יודישען הויז, און די שטאַרקסטע אַנערקענונג אין דער אָרטאָדאָקסישער ביכער שאַנק.

ס'איז פאַר קיינעם קיין סוד נישט, אַז דאָס אָרטאָדאָקסישע יודענטום קלאַפּט זיך אויף זיין האַרץ דעם „על חטא שחטאנו בזניחת חנוך בנותינו"... ווי פיעל ס'איז פערזאָרגט געוואָרען דאָס יודישע יונגעל, ווי פיעל בלוט און שווייס, ס'איז פערגאָסען געוואָרען אויפ'ן וועג צו חנוך־הבנים, איז דער חנוך־הבנות וועג אַ טריקענער, אַ נאָך נישט אויסגעטרעטענער און ביי פיעל אָרטאָדאָקסישע בעוואוסטזיניגע עלטערן, איז די פראַגע עפּעס א נישט דרינגענדע, אַ נישט פערשטענדליכע, און אַפילו אין די ערטער וואָס ס'געפינט זיך אַ „בית יעקב שולע" איז זי בלויז פיר קליינע מיידלעך, און די יודישע טאָכטער וואָס קאָן שוין קיין שולע נישט בעזוכען, ווי דאַרף זי איהר ערציהונג בעקומען? אַפילו די יודישע רעליגיעזע פרוי דאַרף אויך היינט זיין בעוואוסטזיניג אין די אַלע יודישע פּראָבלעמען וואָס מאַטערן די מוחות פון יעדען יחיד, פון וואו זאָל זי איהר יניקה האָבען?

אָט דאָס איז די הייליגע אויפגאַבע פונ'ם רעדאַקטאָר פרידענזאָן פונ'ם ערשטען נומער אָן: אָרטאָדאָקסישער זשורנאַל געווידמעט דאָס פערשפּרייטען דעם רעליגיעזען געדאַנק צווישען די יודישע פרויען און טעכטער ווי אויך די לעזונג פון דער חנוך־הבנות פראַגע אינ'ם גייסט פון תורה ומסורה.

דעם, מיט דערנער פערוואַקסענעם וועג, האָט זיך ה' פרידענזאָן מיט זיינע טיעף אַדורכגעדרונגענע רעליגיעזע זשורנאַלען גענומען אויסטרעטען און מכשיר זיין פאַר דער יודישער פרוי און טאָכטער.

ווילען מיר וויסען וויפיעל זיין אַרבייט איז איהם געלונגען אויף וויפיעל זיין אַרבעט האָט גופּ' ען אַ אָבקלאַנג אויף די ברייטע יודישע גאַס? דאַרף מען אַ קליינינגקייט טהון, אַדורך לעזען דעם תוכן הענינים פון יעדען נומער וועט מען זעהען אַז ס'געפינט זיך נישט איין אָרטאָדאָקסישער שרייבער פון דער ברייטער יודישער וועלט וואָס זיינע אַרטיקלען זאָלען זיך אין איהם נישט געפונען, און דאָס איז דער בעסטער בעווייז פון וואָס פאַר אַ זשורנאַל עס זאָל נישט זיין אַז זיין נקו כטענך רלכט איז שוין געזיכערט, און זיין אַנערקענונג שפּיעלט אַ בעדייטענדע ראָליע אין די יודישע שטוב. אי צווישען די אָרטאָדאָקסישע ליטעראַטור.

אַ זעהר גוטען איינדריק מאַכען די בילדער פון אונזערע גאונים און גדולים וואָס קומען אין „בית יעקב" פון צייט צו צייט, דאָ וואָלטען מיר געמאַכט אויפמערקזאַם דעם געעהרטען טיכטיגען רעדאַקטאָר אויף איין זאַך: די בילדער דאַרפען נישט זיין בלויז פון בערזענליכקייטען, אינ'ם „בית יעקב" קאָנען אריין געהן פערשיעדענע בילדער פון אַלטערטימליכע פאָלקס זאַכען פון אַלע לענדער. און בפרט פון ארץ ישראל פון פערשיעדענע הייליגע מקומות. און פערשיעדענע יודישע טיפּען פון די מזרח לענדער, און דאָס אין דוקא נישט פון די שווערסטע זאַכען, און עס וואָלט פיעל געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דער יודישער פרוי און טאָכטער.

נאָך צוויי אָבטיילונגען געפונען זיך אינ'ם „בית יעקב" וואָס מען דאַרף זיך איבער זיי אביסעל אָבשטעלען, די פוילישע ביילאַגע „ווסכוד" און דער „קינדער גאָרטען" ביידע האָבען זיך זייערע בעזונדערע ציעלען, די ערשטע, צו בעאיינפלוסען די יעניגע וואָס לעזען לגמרי נישט יודיש אָדער וואָס פויליש לעזט זיך זיי בעסער, און די צווייטע, פאַר די קלענערע קינדער פון דער „בית יעקב" שולע.

ס'וואָלט אַ גרויסע עולה געווען, רעדענדיג איבערן „בית יעקב" און נישט אויסדריקען אַנערקענונג און אַ יש"ר כח דעם ה' ו. לייכטער וועלכער רעדאַגירט די פוילישע אָבטיילונג. מ'מוז מודה זיין אַז אין די הינזיכט איז אויך געוואָרען פיעל אַרבייט און מיה אוועקגעלעגט, אַז די יודישע טאָכטער וועלכע צום בעדויערן קאָן טאַקי קיין יודיש נישט לעזען, אָדער ס'קומט איהר שווער אָן פערשטעהען אַ מעהר ערנסטע זאַך אין די יודישע שפּראַך, זאָל איהר אויך נישט פרעמד זיין עפּעס אַ געדאַנק פון אַ אָרטאָדאָקסישען דענקער אָדער שריפטשטעלער.

דער שרייבער פון די שורות ווייסט צו דערצעהלען, פיעל פאַקטען פון אַזעלכע וואָס האָבען קיין יודיש אַבסאָלוט נישט געקענט, און זייענדיג אָנגעזאַפּט מיט דער פוילישער ליטעראַטור, האָבען זיך נישט איינמאָל אָבגעשטעלט און ערנסט בעטראַכט די אָרימע ביילאַגע „ווסכוד", און יעדעס וואָרט געשלינגען, עפּעס ווי אַ צומישטע איז זיך געשטאַנען די יודישע טאָכטער, איהרע אויגען זענען געעפענט געוואָרען און נייע הימלען האָט זי דערזעהן, און דערנאָך מיט אַ רחמנות'דיגע מינע זיך צו מיר געווענדעט: פאַר וואָס איז דער „ווסכוד" אַזוי אָרים, און ווען איך האָב איהר ערקלעהרט אַז אויב ס'וועלען זיך טרעפען אַלע מאָל וואָס מעהר לעזעריגס אַלץ רייכער וועט ער ווערען, האָב איך בעמערקט ווי ס'וואָלט איהר אַ שטיין פון איהר האַרץ אראָב גענומען.

בעל שם.

(ענדע קומט)

אונזער וועג-שעדליץ 1925-03-09 יג-אדר-תרפה גליון-0039 a 000006 הודפס מתוך הארכיון היהודי